

Warszawa, 19-05-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.6060.75.2021.MK

Pan

Piotr Gliński

Wiceprezes Rady Ministrów

Minister Kultury i Dziedzictwa

Narodowego

ePUAP

Szanowny Panie Premierze,

w nawiązaniu do dotychczasowej korespondencji w sprawie dostrzeżonych nieprawidłowości w zakresie udostępniania dokumentacji osobowo-płacowej wymaganej przy ustalaniu prawa do świadczenia emerytalnego w trybie ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164 ze zm. dalej jako: unza), a także przedstawionych propozycji zmian w obowiązujących przepisach zgłaszanych przez Konwent Marszałków Województw, uprzejmie dziękuję za przekazane informacje.

Z odpowiedzi Pana Premiera z dnia 30 maja 2022 r. na stanowisko Konwentu Marszałków Województw dotyczącej propozycji zmian w zakresie obowiązujących przepisów dotyczących czasowego przechowywania dokumentacji osobowo-płacowej pracodawców wynika, że niektóre tylko zgłaszane przez Konwent postulaty zostały zaaprobowane (np. postulat wyłączenia przedsiębiorców prowadzących działalność przechowalniczą z możliwości zawieszenia działalności gospodarczej; pismo MKiDN z

dnia 30 maja 2022 r. znak DMPWA.050.5.2022.HS stanowiące odpowiedź na stanowisko Konwentu Marszałków Województw z dnia 7 kwietnia 2022 r.). Dodatkowo wskazano zaś na propozycję doprecyzowania w obowiązujących przepisach unza obowiązków przechowawców, „poprzez wskazanie terminu, w którym przechowawca będzie obowiązany przekazać kopie lub odpisy z dokumentacji pracowniczej albo zapewnić żądającemu wgląd w dokumentację, która go dotyczy”.

Odnosząc się natomiast do problemu porzucania dokumentacji osobowo-płacowej przez nierzetelnych przechowawców, który również był przedmiotem stanowiska Konwentu Marszałków, zwracano uwagę, że „w ocenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w żaden sposób [przedstawione propozycje dotyczące obowiązku sprawozdawczego] nie przyczynią się do wyegzekwowania od przedsiębiorców przekazania zgromadzonej dokumentacji innemu, uprawnionemu podmiotowi. Większość ze wskazanych postulatów znajduje już swoje odzwierciedlenie w unza, pozostałe zaś stanowią nałożenie kolejnych obowiązków na przechowawców, które jednakże nie przyczynią się do poprawy sytuacji. Dyscyplinowanie zarejestrowanych przechowawców – na co kładą nacisk marszałkowie województw – niewystarczająco ograniczyłoby negatywne zjawiska”.

Mając na uwadze powyższą argumentację, trzeba zauważyć, że przedstawiony problem dotyczy sytuacji zarejestrowanych przechowawców, którzy nie wywiązują się ze swoich ustawowych obowiązków. Powoływane w stanowisku przepisy art. 51p ust. 3 unza, art. 51g ust. 6 unza oraz 51f ust. 2 unza nie stanowią zatem rozwiązania zgłaszanych przez osoby starsze problemów związanych z dotarciem do niezbędnej dla nich dokumentacji czy rozpatrzeniem ich wniosków o udostępnienie żądanej dokumentacji. Co istotne, przedstawiony problem jest sygnalizowany przez organy nadzoru, tj. zarówno przez Marszałków Województw, jak i Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, który wskazał w piśmie skierowanym do RPO, że „pomimo istnienia mechanizmów umożliwiających zabezpieczenie dokumentacji, uwzględniających trudną sytuację finansową, przedsiębiorcy pozostawiają dokumentację bez nadzoru lub decydują się na jej przechowywanie poza systemem, co utrudnia jej zlokalizowanie przez byłych pracowników”. Sprawa, na kanwie której Rzecznik skierował wystąpienie do Pana Premiera również dotyczyła działań

nierzetelnego przedsiębiorcy¹. W tej sprawie, z powodu niepodjęcia właściwych działań w celu zabezpieczenia przechowywanej dokumentacji przez przedsiębiorcę, powstały problemy związane z ustaleniem miejsca przechowywania dokumentacji, a także długim czasem oczekiwania na udostępnienie dokumentów. Należy więc podkreślić, że tak działający system przechowywania dokumentacji osobowo-płacowej, od uzyskania której uzależniona jest wysokość świadczenia emerytalnego, nie jest w pełni skuteczny i w konsekwencji prowadzi do nierównego traktowania osób ubezpieczonych. Dodatkowo, brak możliwości wyegzekwowania żądanych dokumentów w praktyce prowadzi do naruszenia art. 51 ust. 3 Konstytucji RP.

Pragnę przy tym zwrócić uprzejmie uwagę Pana Premiera na stanowisko Prezesa ZUS, przytaczane przez Pana Stanisława Szweda Sekretarza Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej, w odpowiedzi z dnia 5 maja 2023 r. na wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich, z którego wynika, że „zmiany zmierzające do uwzględniania przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych oraz ich wysokości dokumentacji pozyskanej od podmiotu nieuprawnionego, powinny polegać na modyfikacji obecnego systemu przechowywania dokumentacji, a nie na modyfikacji trybu postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (pismo z dnia 5 maja 2023 r., nr DUS-II.070.4.2021.CG). Jednocześnie, jak wynika z odpowiedzi Ministerstwa, „minister rodziny i polityki społecznej wyrazi pozytywną opinię co do wszelkich zmian przepisów, które jeszcze bardziej wzmocnią „mechanizmy umożliwiające przejmowanie dokumentacji płacowo-osobowej osób zainteresowanych przez podmioty uprawnione do przechowywania tejże dokumentacji od przechowawców nieuprawnionych w taki sposób, aby na etapie przyznawania prawa do świadczeń i ustalania ich wysokości Zakład dysponował danymi wynikającymi ze zweryfikowanych od strony formalnej dokumentów, umożliwiającymi podjęcie decyzji w sprawie świadczeń”. Jak jednak podkreślano, „w tych propozycjach postuluje się zmianę aktów prawnych, które pozostają poza ścisłą kompetencją ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Szczegółowe (i zarazem kluczowe) stanowisko w tym względzie, jak się wydaje, powinien zatem zająć przede wszystkim minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, który odpowiada za kształt ustawy o narodowym zasobie archiwalnym”.

¹ Zob. Wystąpienia RPO w tej sprawie: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-dostep-dokumentacja-placowa-archiwum-odpowiedz>

W związku z powyższym, mając na uwadze przedstawiane stanowiska odnośnie do stwierdzonych problemów związanych z wyegzekwowaniem od przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą dokumentacji osobowo-płacowej w sytuacji niewywiązywania się przez nich z ustawowych obowiązków, które prowadzą do ograniczenia praw osób starszych w zakresie uzyskania świadczenia emerytalnego, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.) zwracam się z uprzejmą prośbą o podjęcie właściwych działań w ramach kompetencji Pana Premiera, w tym podjęcie inicjatywy ustawodawczej w zakresie obowiązujących przepisów.

Uprzejmie proszę o poinformowanie Rzecznika Praw Obywatelskich o podjętych czynnościach w tej sprawie.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pani Marlena Małąg
Minister Rodziny i Polityki Społecznej
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
ePUAP

Konwent Marszałków
Biuro Związku Województw RP
ul. Świętojerska 5/7
00-236 Warszawa